

Однак, основою соціального контролю залишається «оздоровлення» умов формування особистості, що визначають вектор її соціалізації, через дієвість первинних соціальних інститутів та суспільства в цілому.

Засобами ж «прицільного» впливу є своєчасне втручання у кризові ситуації, якісне надання психологічної допомоги, індивідуально-профілактична робота з особами, які знаходяться в «небезпечному» стані, пріоритетність превенції та ефективного реагування на вчинені злочини.

Безумовно, розглянуті питання не вичерпують всю повноту проблеми, а лише окреслюють коло подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Антонян Ю.М., Ткаченко А.А., Шостакович Б.В. Криминальная сексология. М., 1999. 464 с.
2. Зелинский А.Ф. Криминальная психология. К.: Юринком Интер, 1999. 240 с.
3. Cleckley, Hervey (1988). The Mask of Sanity: An Attempt to Clarify Some Issues About the So Called Psychopathic Personality. 1988. 471 p.

Бойко-Джумеля Вікторія Ігорівна

аспірант кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ, ПРИЧЕТНОЇ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ІНВЕСТУВАННЯ БУДІВНИЦТВА

Будівництво – це спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт або нове будівництво, реконструкція, технічне переоснащення, реставрація та капітальний ремонт об'єктів будівництва [5, с. 18-19].

В.А. Ціленко виділяє достатньо широке коло суб'єктів будівельного ринку: 1) інвестори; замовники; підрядники; проектно-дослідні організації; науково-дослідні інститути; підприємства промисловості будівельних матеріалів, виробів, конструкцій; підприємства будівельного та дорожнього машинобудування; підприємства — виготовлювачі технологічного, енергетичного та іншого обладнання; 2) в контексті архітектурної діяльності - архітектори, інші особи, які беруть участь у підготовці і розробленні містобудівної документації, проектної документації для будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту будинків і споруд, благоустрою, ландшафтних та садово-паркових об'єктів, науково-дослідній і викладацькій роботі, замовники проектів та будівництва об'єктів архітектури, підрядники на виконання проектних і будівельних робіт, виробники будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, власники і користувачі об'єктів архітектури, а також органи влади, що реалізують свої повноваження у сфері містобудування; 3) в контексті житлового будівництва - управитель, установник управління, забудовник і страховик; 4) спеціальними суб'єктами будівельної діяльності є: проектні організації та експертні організації [6, с. 233].

О.М. Вінник розділяє учасників правовідносин з капітального будівництва залежно від функцій, які вони можуть виконувати: 1) інвестор — це суб'єкт інвестиційної діяльності у сфері капітального будівництва, який приймає рішення про вкладення власних, позичкових або залучених коштів (інвестицій) в об'єкти інвестування, що належать до основних фондів; 2) замовник — це суб'єкт інвестиційної діяльності в галузі капітального будівництва, що замовляє у підрядника виконання проектно-вишукувальних, будівельних та пов'язаних з ними робіт. У ролі замовника може виступати сам інвестор або уповноважена ним особа, в тому числі консалтингова та/або інжинірингова організація, що спеціалізується на будівництві; 3) підрядник — організація чи індивідуальний підприємець, що на договірних засадах за плату підряджається виконувати на замовлення замовника проектно-вишукувальні, будівельні та пов'язані з ними роботи [1, с. 536].

Ст. 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначає, що інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управління, може здійснюватися виключно через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування, а також шляхом емісії цільових облігацій підприємств, виконання зобов'язань за якими здійснюється шляхом передачі об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва. Інші способи фінансування будівництва таких об'єктів визначаються виключно законами [3].

Коло суб'єктів, які можуть брати участь у сфері фінансування та інвестування будівництва визначений законодавчими актами. Так, Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» відносить до суб'єктів системи фінансово-кредитних механізмів при будівництві житла та операціях з нерухомістю належать довірители, управителі, забудовники, страхові компанії, емітенти сертифікатів Фонду операцій з нерухомістю та власники сертифікатів Фонду операцій з нерухомістю (ст. 2) [4]. Крім того Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає суб'єктів (інвесторів і учасників) інвестиційної діяльності, якими можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави. Недержавні пенсійні фонди, інститути спільного інвестування, страховики та фінансові установи - юридичні особи публічного права здійснюють інвестиційну діяльність відповідно до законодавства, що визначає особливості їх діяльності. Інвестори - суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності. Учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора [3].

Саме за участю суб'єктів інвестиційних правовідносин у сфері будівництва вчиняються різні види злочинів. Тобто учасники таких правовідносин можуть бути задіяні у механізмі вчинення злочинів у вказній сфері, а саме або вчиняти злочини у сфері будівництва або/та або отримувати відповідну шкоду від таких злочинів.

На основі аналізу наукових позицій з приводу криміналістичного вивчення особи злочинця та слідчої і судової практики щодо злочинів у сфері інвестування будівництва можемо стверджувати, що для при дослідженні особи злочинця доцільно виділяти загальні ознаки (соціально-демографічні, кримінально-правові, моральні та психологічні) та спеціальні (які стосуються їх як суб'єктів інвестиційної діяльності та статусу службової особи). Крім того, при дослідженні різних категорій суб'єктів вчинення злочинів у сфері інвестиційної діяльності повинні встановлюватися або обидві групи ознак, або можуть бути достатніми лише загальні ознаки. При цьому слід зазначити, що загальні ознаки притаманні для особи злочинця, яка не є суб'єктом інвестиційної діяльності і переважно використовує обман для вчинення злочину. Так, наприклад, Г.М. Чернишов, проводячи дослідження фінансових шахрайств у інвестиційно-будівельній сфері робить висновок, особам, які вчиняють вказані злочини притаманні типові риси «білокомірцевого» злочинця та не ідентифікують себе з криміналітетом. За соціально-демографічними ознаками переважають чоловіки (83,9 %) громадяни України (95,4 %) віком від 30 до 49 років, які мають вищу освіту (75,7 %) та офіційно працевлаштовані (90,8 %). Переважна більшість із них були керівниками суб'єктів господарювання (65,5 %), одружені та мали дітей. Особи, які вчиняють шахрайства в інвестиційно-будівельній сфері, мають стійку корисливу мотивацію. Типовий психологічний та моральний портрет (особистісні риси) особи фінансового шахрая виглядає наступним чином: корисливість; підвищені матеріальні стандарти життя; життєва установка на збагачення; високий рівень освіти; як правило, наявність необхідних знань у галузі управління, підприємницької діяльності, фінансів, законодавства тощо;

комунікабельність; вміння спілкуватися та переконувати людей; хитрість; винахідливість [7, с. 11].

Такі особи хоч і на момент вчинення злочину у сфері інвестиційної діяльності (наприклад шахрайства) і не були службовими особами відповідних юридичних осіб, однак як показують результати вивчення матеріалів слідчої та судової практики переважна їх кількість (78 %) у минулому мали відношення до суб'єктів інвестиційної діяльності (були керівника відповідних установ, підприємств чи організацій, працювали на них).

Однак переважна більшість злочинів у сфері інвестування будівництва (86%) вчиняються особами, які є суб'єктами інвестиційної діяльності (керівники підприємств, що здійснюють будівництво, уповноважені особи інвесторів, керівники або службові особи відрядників тощо).

Досліджуючи соціально-демографічні ознаки вказаних осіб необхідно включати до характеристики відомості про стать, вік, рівень освіти, сімейний стан, рід занять тощо. Ці характеристики особи не є криміногенними і не характеризують окрему особу як злочинну особистість. Але якщо вони беруться на рівні окремих видів злочинності, то вони дають необхідну наукову інформацію [2, с. 45].

Аналіз кримінальних проваджень показує, що у 85 % випадків злочини вчинялися чоловіками, середній вік яких складає 30-45 років, 74 % яких були уродженцями міст та 73% яких мали повну вищу освіту та необхідні спеціальні знання як інвестиційній та будівельній галузях так і в підприємстві або управлінні взагалі. За сімейним станом 68 % були одруженими. Жінки частіше за всього входять до складу організованих злочинних груп, які вчиняють злочини у сфері інвестування будівництва та можуть бути керівниками або службовими особами підприємств, установ та організацій, які задіяні у механізмі злочинної діяльності. Тому їм також властиві ознаки білокомірцевих злочинців.

Досліджуючи кримінально-правові ознаки злочинців у сфері інвестування будівництва можна стверджувати, що 14 % вказаних злочинів вчиняються у складі групи осіб, або організованої злочинної групи. Такі злочинні групи

можуть використовувати корупційні зв'язки у органах державної влади та місцевого самоврядування, а також в правоохоронних органах.

Список використаної літератури

1. Вінник О. М. Господарське право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., змін. та допов. К. : Правова єдність, 2009. 766 с.
2. Кримінологія: питання та відповіді / О. О. Авдєєв, А. А. Васильєв та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова.. Х. : Золота миля, 2015. 323 с.
3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст.646. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
4. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 № 978-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 52, ст.377. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15>.
5. Смітюх А.В. Правові аспекти інвестування у будівництво житла: Практичний посібник. К.: Істина, 2012. 184 с.
6. Ціленко В. А. Правове регулювання будівельної діяльності: склад будівельних правовідносин. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. № 2 (17). 2014. С. 225-235.
7. Чернишов Г.М. Фінансове шахрайство в інвестиційно-будівельній сфері: кримінологічне дослідження : автореферат... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.08. Одеса. 2016. 20 с.